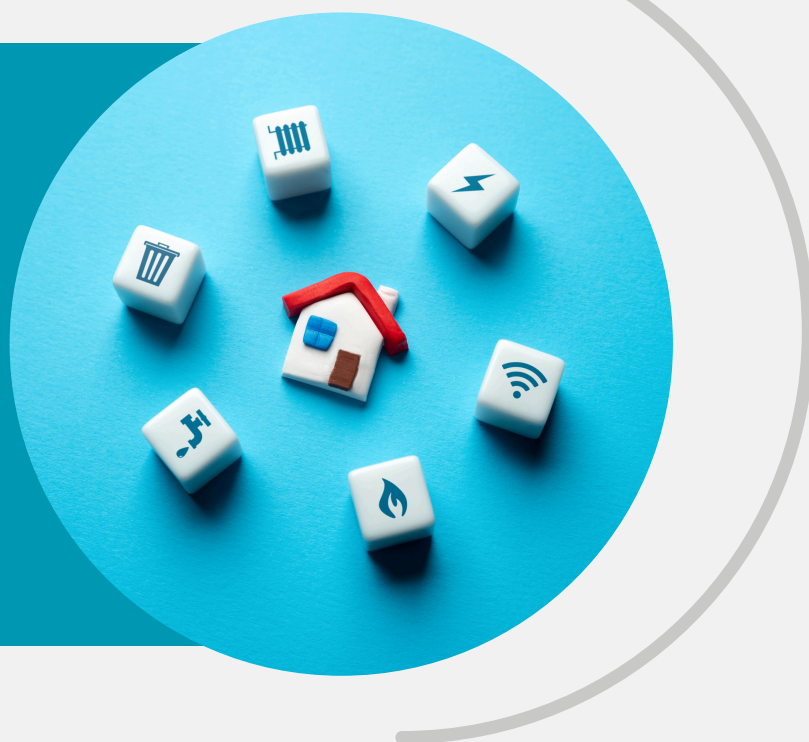

PÁZMÁNY

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Jog- és Államtudományi Kar

**SZENT II. JÁNOS PÁL PÁPA KUTATÓKÖZPONT
LOKALITÁS KUTATÓCSOPORTJA
HELLER FARKAS KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI
INTÉZET**

„A LOKALITÁS JÖVŐJE: MERRE TOVÁBB HELYI ÖNKORMÁNYZATOK?”

2024. DECEMBER 6.

**SZENT II. JÁNOS PÁL TEREM
1088 BUDAPEST SZENTKIRÁLYI UTCA 28. I. EMELET**

A KONFERENCIA CÉLJA

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar, a Heller Farkas Közgazdaságtudományi Intézet és a Szent II. János Pál Pápa Kutatóközpont Lokalitas Kutatócsoportja által közösen szervezett konferencia illeszkedik az Egyetem szellemisége által támogatott azon koncepcióhoz, amely a Katolikus Társadalmi Tanítás és a tudomány kapcsolódási pontjait kívánja bemutatni. Ennek jegyében a konferencia kiindulópontjaként a Katolikus Egyház társadalmi tanításának egyik alapelvét, a szubszidiaritást választottuk, amelynek lényege, hogy ha egy feladatot egy közösség helyi szinten meg tud oldani, akkor annak megoldása nem kerülhet magasabb szintre. E megközelítés fényében a konferencia központi témája a helyi önkormányzatok helyzete és jövője Magyarországon. Az előadások áttekintést nyújtanak a helyi önkormányzatok működésében megfigyelhető trendekről, jellegzetességekről és érdekességekről. A rendezvény során áttekintjük a magyar önkormányzatiság eddigi tapasztalatait és tanulságait, különös figyelmet fordítva a jövő kihívásaira. A résztvevők megvitatják, hogy szükséges-e egy új önkormányzati modell kialakítása, és mely irányokba lenne érdemes elmozdulni a hatékonyabb működés érdekében. A konferencia kiváló alkalmat teremt a különböző nézőpontok és vélemények megosztására és szabad megvitatására.

A KONFERENCIA PROGRAMJA

- 10:00** **Köszöntő – A katolikus identitást szolgáló konferenciák sorozat jelentősége**
Dr. Vincze Krisztián, rektorhelyettes, Pázmány Péter Katolikus Egyetem
- 10:10** **Megnyitó – A lokalitás jövője: merre tovább helyi önkormányzatok?**
Dr. Schlett András, egyetemi docens, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar, Heller Farkas Közgazdaságtudományi Intézet; Szent II. János Pál Pápa Kutatóközpont, Lokalitás – Vidékfejlesztés Kutatócsoport vezetője
- 10:20** **Szubszidiaritás és regionalitás**
Dr. Botos Katalin
- 10:45** **A szubszidiaritás jelentősége a helyi önkormányzásban**
Dr. Varga Ádám
- 11:10** **Kérdések, kommentek**
- 11:20** **KÁVÉSZÜNET**
- 11:40** **Az önkormányzás és a jó kormányzás – a görög poliszoktól az Európai Önkormányzati Chartáig**
Dr. Bódi Ferenc
- 12:05** **A települési önkormányzatok és a közüzemi közszolgáltatások helyzete a 2010-es állampénzügyi reform után tanulmány**
Prof. Lentner Csaba
- 12:30** **Helyhez kötött tudás - a központi tervezés, szabályozás kritikája**
Dr. Szalai Ákos
- 12:55** **Kérdések, kommentek**
- 13:10** **SZENDVICSEBÉD**
- 14:00** **Hány gyűrű mind felett? – azaz az önkormányzatokra ható külső erők -**
Dr. Gerencsér Balázs Szabolcs
- 14:25** **Quo vadis (vár)megyei önkormányzatok? A „lebegő” területi szint szerepének változásai a rendszerváltástól napjainkig**
Dr. Veres Zoltán
- 14:50** **A közelmúlt költségvetési átalakításai egy helyi önkormányzat perspektívájából**
Dr. Mányó-Váróczy Violetta
- 15:15** **Kérdések, kommentek**
- 15:30** **Zárszó**

A KONFERENCIA ABSZTRAKTJAI

Dr. Botos Katalin

professzor emerita

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Szegedi Tudományegyetem

A SZUBSZIDIARITÁS A KATOLIKUS EGYHÁZ TANÍTÁSÁBAN

A közgazdaságtan elméleti megújulásának egyik iránya napjainkban a helyi közösségek nagyobb szerepének hangsúlyozása. Raghuram Rajan "The Third Pillar: The Missing Link – How the State and Markets Are Leaving Communities Behind" (2019) című művében rámutat arra, hogy a „piac vagy állam” vita gyakran figyelmen kívül hagyja a helyi közösségekben élő emberek szerepét. A Katolikus Egyház társadalmi tanítása a Rerum Novarum enciklika után folyamatosan foglalkozott ezzel a kérdéssel. A Quadragesimo Anno enciklika elsőként említi a szubszidiaritás szükségességét: „Amit az egyén meg tud tenni, azt ne bízza az államra, és az állam engedje át a kisebb közösségeknek, amit azok meg tudnak tenni” (1931).

II. János Pál pápa a Centesimus Annus enciklikában megerősíti a szubszidiaritás elvét, hangsúlyozva, hogy a szolidaritással együtt ez képezi a modern társadalmi rend alapját (1991). XVI. Benedek pápa a Caritas in Veritate enciklikában szintén kiemeli a szubszidiaritás és a szolidaritás közötti kapcsolatot, és rámutat arra, hogy az emberi fejlődés és a társadalmi igazságosság érdekében fontos, hogy a nagyobb közösségek támogassák a kisebbeket, miközben biztosítják számukra az önálló döntéshozatal és cselekvés lehetőségét (2009). Ferenc pápa Laudato si' enciklikája, amely a teremtett világ védelméről szól, ugyancsak hangsúlyozza a helyi közösségek szerepét ebben a kérdésben (2015).

Kulcsszavak: helyi közösségek, szubszidiaritás, Katolikus Társadalmi Tanítás, szolidaritás, társadalmi igazságosság, emberi fejlődés

A KONFERENCIA ABSZTRAKTJAI

Dr. Varga Ádám

egyetemi docens

Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar,
Közigazgatási Jogi Tanszék

A SZUBSZIDIARITÁS JELENTŐSÉGE A HELYI ÖNKORMÁNYZÁSBAN

A szubszidiaritás fogalmát a legtöbben reflexszerűen társítják az Európai Unióhoz, a pusztán uniós elvként kezelés azonban az eredeti jelentéstartalmat tekintve jelentős leegyszerűsítés. Bár az önkormányzati jogirodalomban is találkozni ezzel az elvvel, szerepe kevésbé egyértelmű, mint az autonómia vagy a decentralizáció esetében.

Nem lehet kétséges, hogy az önkormányzat akkor tudja betölteni alkotmányos rendeltetését, ha az adott településen lakó helyi közösséget alkotó emberek igényeiből keletkező ügyeket saját felelősségére elláthatja. Elméletileg azok a döntési hatáskörök vannak helyi szinten, amelyeknek lokalitásuk van, ahol értékesebb a helyi mozgástér és kezdeményezőkézség, mint a szintén fontos standardizáció. A szubszidiaritás elve ezekben a nagyon nehezen eldönthető kérdésekben elsősorban a bizonyítási terhet szabályozza, ugyanis ennek értelmében a feltevés a kisebb közösségek autonómiája mellett szól, így azoknak, akik korlátozni akarják ezeket, kellően indokolniuk kell a beavatkozást.

Ezen túlmenően az is kiemelendő, hogy az önkormányzati alapelvek nem tudnak vegytisztán, külön-külön megvalósulni, gyakran valamelyik másik elvvel együtt fejtik ki hatásukat. Számos, némileg ellentmondó megközelítés létezik, melyek vizsgálatába nézetem szerint a szubszidiaritás elvét középpontba helyezve lehet rendszert vinni. A szubszidiaritás ugyanis egy olyan nézőpontot hoz be a vizsgálatba (gyakorlatilag katalizátorként), amely képes minden elvet demokratikus tartalommal megtölteni.

A szubszidiaritás elve segít az önkormányzatiság teljesebb és pontosabb megértésében, egyúttal alapot szolgáltat a helyi közösség számára arra, hogy az őket érintő ügyekben döntési jogra tartsanak igényt. Végső soron részben ez az elv igazolja az egész önkormányzatiság létjogosultságát.

Kulcsszavak: szubszidiaritás, önkormányzati alapelvek, helyi közügyek, autonómia

A KONFERENCIA ABSZTRAKTJAI

Dr. Bódi Ferenc

tudományos főmunkatárs

HUN REN Társadalomtudományi Kutatóközpont,
Politikatudományi Intézet

AZ ÖNKORMÁNYZÁS ÉS A JÓ KORMÁNYZÁS – A GÖRÖG POLISZOKTÓL AZ EURÓPAI ÖNKORMÁNYZATI CHARTÁIG

Ma, amit demokratikus politikai kultúrának vélünk – származzon az Arisztotelész politeia, Hamilton respublika fogalmából – azok lényegében egy önkormányzati szintű és minőségű politika absztrakciójából vezethetők le. Weber 'A nem legitim uralom' értekezésében, városok tipológiájából jutott el a polgári éthoszig, s ezzel implicit kifejtette a polgári állam a városok milióiban született meg.

Az önkormányzatiság forrásának tekinthetjük Fisher és Le Goff történetírása alapján az univerzitások és kolostorok hálózatát is. A középkorban a városok, az egyetemek és a szerzetesrendek autonómiája, szabadsága menti meg, s építi nagygyá, azt a szellemiséget, amit a ma civilizációnk tartópillérének tekinthetünk. A jelen kor pozitívumai lényegében ezen önkormányzatokból, mint mustármagokból erősödnek összefüggő szabályzó rendszerekké. Ellentétben azon tévutakkal, amelyek a XX. században Európát a náciizmus és a kommunizmus felé vitték. A XIX. század végén XIII. Leo enciklikája kijelöli a tőke és a munka békés alapjait, amely a szubszidiaritás rendező elvét követi. A múlt század utolsó nagyháborúja alatt megszületett a jóléti állam eszméje, s azt követően politikai gyakorlata, amelynek alapja az önkormányzatiság intézménye. Európa hosszú békéjét lényegében ezek a társadalom és államszervező elvek alapozzák meg, mint az önkormányzatiság, a szubszidiaritás és a demokrácia.

Kulcsszavak: demokrácia, önkormányzatiság, szubszidiaritás, társadalmi béke, európai civilizáció

A KONFERENCIA ABSZTRAKTJAI

Prof. Lentner Csaba

egyetemi tanár

Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Államtudományi és Nemzetközi
Tanulmányok Kar, Kormányzástani és Közpolitikai Tanszék

A TELEPÜLÉSI ÖNKORMÁNYZATOK ÉS A KÖZÜZEMI KÖZSZOLGÁLTATÁSOK HELYZETE A 2010-ES ÁLLAMPÉNZÜGYI REFORM UTÁN

A szerző a 2010-es magyar állampénzügyi reform kezdetétől vizsgálja a települési önkormányzatokra és a tulajdonukban lévő közüzemi vállalatokra vonatkozó jogi szabályozást, továbbá a pénzügyi kapacitásaikban, illetve a közüzemi vállalati likviditásban, jövedelmezőségben, tőkeellátottsági mutatókban bekövetkező változásokat.

Az előadó arra keresi a választ, hogy a közösségi tulajdonban és hatósági árszabályozás mentén működő közüzemi szolgáltatók a vállalkozás folytatása számviteli alapelvének mennyiben felelnek meg. Mennyibe képesek ezáltal kiszámítható és jó minőségű közszolgáltatásokat biztosítani. A vizsgálati időhorizont kiemelten fókuszál a konjunktúra és a 2020 utáni dekonjunktúra időszak adataira. Vagyis, a közösségi tulajdonban és hatósági árszabályozás mentén működő közszolgáltatók dekonjunktúra időszakban, a válság hatásaira mennyire reziliensek?

A közüzemi vállalati pénzügyi helyzet változása mellett, illetve mögött azonban az sem közömbös, hogy a tulajdonosi jogokat gyakorló települési önkormányzatok milyen forrásokkal rendelkeznek. Milyen elvárásokat fogalmaznak meg a vállalataikkal szemben? Az államháztartási alrendszer, illetve államháztartási menedzsment részének tekinthető lokális államháztartás, és vállalatai a jó állam működéséhez mennyiben járulhatnak hozzá? Milyen kiigazításokra, további korrekciókra lehet szükség? Milyen formában tartható fenn a hatósági árszabályozás gyakorlata?

Kulcsszavak: köztulajdonba vétel, hatósági árszabályozás, vállalati hatékonyság, közszolgáltatások biztosítása

A KONFERENCIA ABSZTRAKTJAI

Dr. Szalai Ákos

egyetemi docens

Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar,
Heller Farkas Közgazdaságtudományi Intézet

HELYHEZ KÖTÖTT TUDÁS – A SZUBSZIDIARITÁS KÖZGAZDASÁGTANI MODELLJEI

A szubszidiaritás egyik legfontosabb problémáját, a centralizáció, illetve decentralizáció kérdését vizsgáló közgazdaságtani modellek tipikusan abból indulnak ki, hogy a helyi közjavak aktuális és optimális mennyisége és minősége megismerhető más kormányzatok polgárai és a felsőbb szintű kormányzat számára is. Végső soron ezek a modellek arra a feltevésre épülnek, hogy a központi kormányzat nem tudja (vagy nem akarja) a sokszínű, helyi igényeket regionálisan eltérő politikákkal (policy) megfelelően kielégíteni.

Az előadás ezt az alapfeltevést vitatja. Az osztrák iskola (elsősorban F.A. Hayek) és Polányi Mihály írásai alapján amellettt érvel, hogy adott helyen, adott (lokális) kontextusban elérhető, sok esetben személyes tudást kívülállók nem (mindig) ismerhetik meg. Így a helyi közjavak minőségét, mennyiségét sem.

Az előadás központi témája a kontextusfüggő, helyi és személyes tudás közgazdaságtani jelentőségének áttekintése. E fogalom fényében értékeljük a centralizáció és decentralizáció klasszikus közgazdaságtani elméleteit (W. Oates, Ch.Tiebout). De kitérünk arra is, hogy a szubszidiaritás fogalma nem szűkíthető le a kormányzati szintek közötti feladatelosztás kérdésére. Ugyanis létezik olyan információ is, aminek a megismerésére a legalsóbb szintű policy-alkotók sem képesek – léteznek ezért olyan funkciók, amelyeket a helyi kormányzati szint sem tud jobban ellátni, mint a kisebb közösség, a család, az egyén.

A KONFERENCIA ABSZTRAKTJAI

Dr. Gerencsér Balázs Szabolcs

habil. egyetemi docens

Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar,
Közigazgatási Jogi Tanszék

HÁNY GYŰRŰ MIND FELETT? – AZAZ AZ ÖNKORMÁNYZATOKRA HATÓ KÜLSŐ ERŐK

Az önkormányzatok a decentralizált hatalomgyakorlás legtipikusabb területi formái. Sajátos jegyük az autonómia, amely egyben az identitásuk legfontosabb meghatározója is. Azonban folyamatosan felmerül a kérdés, hogy mennyire önállóak az önkormányzatok? Valóban autonómok? Függetlenségük korlátait mik határozzák meg ma, a 21. században? Az előadásban a szuverenitás és autonómia fogalmaiból kiindulva belső és külső hatásokat keresek, amelyek korlátozzák vagy korlátozni akarják az önkormányzati függetlenséget. Hangsúlyosabban ez utóbbi, azaz a nemzetközi és az európai uniós kapcsolatokat vizsgálom, a bennük rejlő lehetőségekkel és nehézségekkel együtt. A közigazgatásra gyakorolt külső hatásokat egyúttal rendszerezni és csoportosítani is lehet. Eva Heidbreder elméleti modelljét adaptálva, a nemzetközi és uniós normatív hatásokat mind formai, mind tartalmi szempontból azonosítom. Ezek a jogi hatások ugyanis nem elszigetelt jelenségek, sőt nemcsak a közigazgatás központi vagy területi egységeit érik, hanem térben és időben egyszerre, és egymásra is hatást gyakorolva jelennek meg. Az eredeti, alapvetően az Európai Unió jogából fakadó jogi jelentőségű hatásokat vizsgáló heidbrederi rendszert tehát a nemzetközi jogi *stricti iuris* és *soft law* forrásaival kiegészítve alkalmazom generális és speciális szabályokra. Összességében arra igyekszem felhívni a figyelmet, hogy ma már a közigazgatást (és így az önkormányzatokat) nem lehet csak az állam keretein belül értelmezni, hanem azt adekvát nemzetközi összefüggés rendszerbe is kell helyezni.

Kulcsszavak: közigazgatás, autonómia, szuverenitás, nemzetközi jog, Európai Unió

A KONFERENCIA ABSZTRAKTJAI

Dr. Veres Zoltán

megbízott oktató

Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar, Pénzügy- és Gazdaságtudományi Intézet

Jogi Tanszék

vármegyei jegyző, Komárom-Esztergom Vármegyei

Önkormányzati Hivatal

QUO VADIS (VÁR)MEGYEI ÖNKORMÁNYZATOK? A „LEBEGŐ” TERÜLETI SZINT SZEREPÉNEK VÁLTOZÁSAI A RENDSZERVÁLTÁSTÓL NAPJAINKIG

Az előadás címében szereplő „lebegő” kifejezést számos hazai szerző alkalmazta a (vár)megyei önkormányzatok helyzetének leírására. 1994-ben Agg Zoltán szerkesztésében még könyv is megjelent A lebegő megye címmel, utalva arra, hogy a középszintű, területi önkormányzat (és/vagy a jogalkotó) a gazdag közjogi hagyományok ellenére 1945 után nem igazán találta helyét és szerepét a magyar közjogi berendezkedésben. Ráadásul az újabb és újabb változtatások a (vár)megyei önkormányzatok számára rendszerint feladat- és hatáskörvesztést, a rendelkezésre álló erőforrások csökkenését eredményezték, mára gyakorlatilag „kiüresítve” azokat.

Előadásomban a szubszidiaritás néhány, a tárgyalt téma szempontjából releváns mozzanatának felvillantása után, a főbb történeti mérföldkövek és a nemzetközi szinten előforduló legjellemzőbb modellek áttekintését követően felvázolom a vármegyei önkormányzatokra vonatkozó jelenlegi szabályozás alapvonalait, az ezzel kapcsolatos egyes problémákat, majd áttekintek néhány javaslatot a vármegyék helyzetének rendezésére, külön kitérve nem csak a közelmúltban és napjainkban előforduló egyes elképzelésekre, hanem a magyar jog-, illetve közigazgatástudomány jeles gondolkodóinak egy-egy érdekes elgondolására is (például a Magyary Zoltán által megfogalmazott szociális vármegye koncepcióra, vagy a Bibó István által jegyzett Országos településhálózatfejlesztési koncepcióra).

Kulcsszavak: lebegő megye, változó közjogi keretrendszer, kiüresedés, útkeresés, jelenlegi és tudománytörténeti elképzelések

A KONFERENCIA ABSZTRAKTJAI

Dr. Mányó-Váróczi Violetta

egyetemi adjunktus

Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar,
Heller Farkas Közgazdaságtudományi Intézet

A KÖZELMÚLT KÖLTSÉGVETÉSI ÁTALAKÍTÁSAI EGY HELYI ÖNKORMÁNYZAT PERSPEKTÍVÁJÁBÓL

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény értelmében: a helyi önkormányzat képviselő-testületének egy gazdasági programban, fejlesztési tervben kell rögzítenie a hosszú távú fejlesztési elképzeléseit, melyek a megbízatásuknak időtartamára vagy akár azt meghaladó időszakra szól.

Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy az alakuló ülését követő hat hónapon belül el kell fogadni az úgynevezett ciklusprogramban, a helyi szintű célkitűzéseket és a feladatokat, mindezt az önkormányzat költségvetési lehetőségeinek, illetve az adott település társadalmi-, környezeti-, és gazdasági adottságainak figyelembevételével.

Az előadás során arra keresem a választ, hogy a 2019-es önkormányzati választásokat követően elkészített és elfogadott ciklusprogramban kitűzött célokat, illetve azok megvalósíthatóságát hogyan befolyásolhatta a 2020 tavaszán kirobbant világjárvány. Górcső alá véve elsősorban a rendeleti kormányzás során bevezetett, a helyi önkormányzatokat, azok költségvetési mozgásterét is érintő átmeneti/végleges jogszabályváltozásokat.

Kulcsszavak: helyi önkormányzat, ciklusprogram, költségvetési koncepció, költségvetési egyensúly, finanszírozási források, finanszírozási nehézségek, feladatok, fejlesztések, helyi adók